

Sinds het einde van de 20e eeuw zijn er nieuwe mogelijkheden ontstaan om data te verzamelen en te analyseren als gevolg van technologische ontwikkelingen. Het gebruik van deze technologieën door de politie kan worden beschreven als algoritmische surveillance. Dit roept de vraag op of de huidige controlemechanismen voldoende zijn om alle burgers te beschermen tegen de mogelijke gevolgen van het gebruik van algoritmische surveillance door de politie. Om tot een (voorlopig) antwoord op die vraag te komen zal de auteur in dit artikel drie socio-technische ontwikkelingen bespreken die het huidige kader onder druk zetten. Deze ontwikkelingen zijn de fragmentatie en privatisering van politiewerk, de democratisering van surveillance en de toename van collectieve schade en sociale gevolgen.

Ten eerste zorgt de fragmentatie en privatisering van politiewerk ervoor dat de politie steeds afhankelijker wordt van infrastructuur van technologiebedrijven. Dit heeft een negatieve invloed op transparantie en kan leiden tot verschuivende machtsverhoudingen van de publieke naar de private sector. Ten tweede kunnen burgers door de democratisering van surveillance steeds meer informatie verzamelen en verspreiden, wat kan leiden tot een tegenbeweging tegen algoritmische surveillance. Ten derde kunnen collectieve schade en sociale gevolgen ontstaan door de inzet van algoritmische surveillance, waarbij met name minderheidsgroepen mogelijk worden gediscrimineerd.

De vraag is dus of de huidige controle- en handhavingsmechanismen voor het gebruik van algoritmische surveillance door de politie herdacht zouden moeten worden. De auteur zal in het tweede deel van het artikel huidige controle- en handhavingsmechanismen bekijken door de bril van de relationele ethiek om te exploreren hoe we hieruit kunnen leren om controlemechanismen te herdenken.

De Europese Unie heeft nieuwe wetgeving aangenomen om toezicht te houden op de toepassing en uitvoering van AI. Deze wetgeving vereist dat nationale autoriteiten worden aangewezen als toezichthouders en contactpersonen voor het publiek en andere actoren. Het introduceert ook een systeem om autonome AI-toepassingen met een hoog risico te registreren in een openbare databank voor de hele EU en vereist dat deze aan bepaalde voorschriften voldoen en een conformiteitsbeoordeling ondergaan voordat ze op de Europese markt mogen worden gebracht. De wetgeving blijft echter vaag over hoe deze beoordelingen concreet in de praktijk zullen worden toegepast en gehandhaafd. Bovendien zijn burgers of het middenveld niet betrokken bij de conformiteitsmechanismen, en burgers kunnen geen klacht indienen bij de nationale toezichthoudende autoriteit als zij van mening zijn dat de wet niet wordt nageleefd.

De filosofie van Ubuntu uit Afrika kan helpen om op een andere manier te denken over controle in de algoritmische politiepraktijk. Deze visie stelt dat mensen menselijke waardigheid hebben omdat ze de capaciteit hebben om zich tot anderen te verhouden op een gezamenlijke manier. Dit staat in contrast met traditionele rationele ethiek die stelt dat personen menselijke waardigheid hebben door hun vermogen tot autonomie. Wetenschappers die zich laten inspireren door Ubuntu, pleiten voor een verschuiving van rationele ethiek naar relationele ethiek bij het denken over algoritmische onrechtvaardigheid en bestuur van AI. Deze visie veronderstelt dat schade en onrechtvaardigheid veroorzaakt door algoritmische systemen niet los kunnen worden gezien van de filosofische beginselen van de technologie en de economische, politieke en sociale structuren die deze mede vormen.